วัคซีนเพื่อสังคมไทยสู้โควิด

คู่มือวัคซีนสู้โควิด

ฉบับประชาชน

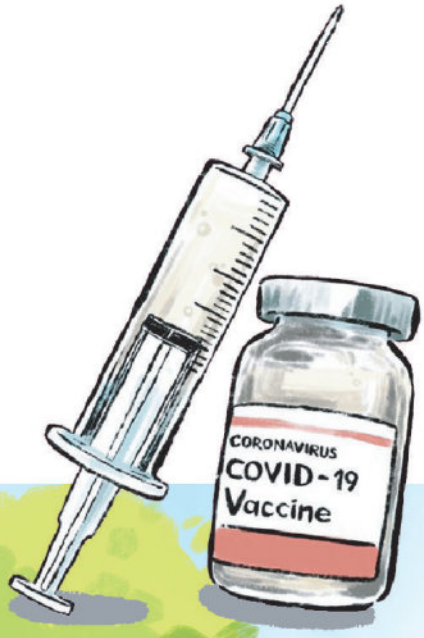

สารบัญ

โควิด-19 และความเสี่ยงของเรา	1
รู้จักวัคซีนโควิด	3
วัคซีนทำงานอย่างไร	5
วัคซีนต่างชนิดมีประสิทธิภาพและความปลอดภัยต่างกันหรือไม่	7
ฉีดวัคซีนแล้ว ยังมีโอกาสติดเชื้อ และ แพร่เชื้อ	9
การรับรองประสิทธิภาพ คุณภาพและความปลอดภัยของวัคซีน	10
ใครควรได้รับวัคซีน	11
ใครไม่สามารถรับวัคซีนได้	12
อาการไม่พึงประสงค์หลังการฉีดวัคซีน	13
การให้บริการวัคซีน	15
ข้อปฏิบัติก่อน-ระหว่าง-และหลัง การรับวัคซีน	16
คลายความสงสัยเรื่องวัคซีน	17

1

โควิด-19
และความเสี่ยงของเรา

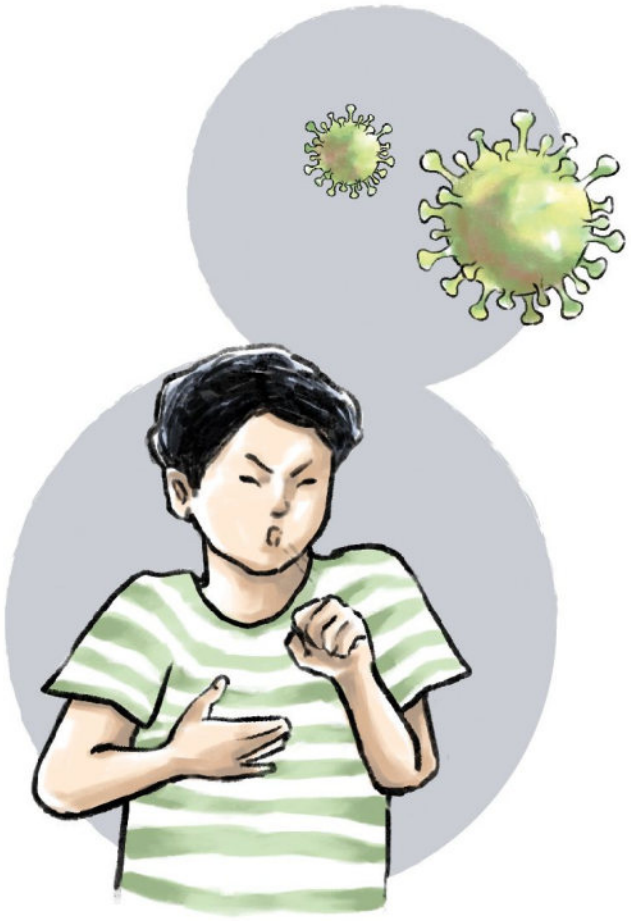

ไวรัสโคโรนา 2019
หรือ โควิด-19 (COVID-19)

เป็นเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจ แพร่เชื้อได้ทั้งทางตรงทางอ้อม จากการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อผ่านสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำตา น้ำลายหรือผ่านฝอยละอองขนาดใหญ่จากทางเดินหายใจที่เกิดจากการไอ จาม การพูดคุยโดยเข้าสู่ร่างกายได้ทางเยื่อบุต่าง ๆ เช่น ตา จมูก ปาก

ผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 พบได้ในทุกเพศ ทุกวัย โดยผู้ได้รับเชื้อส่วนใหญ่มีอาการได้ตั้งแต่ไม่มีอาการ อาการเล็กน้อยไม่รุนแรง จนถึงอาการรุนแรง มีภาวะแทรกซ้อนและเสียชีวิต อาการที่พบบ่อย คือ ไข้ ไอแห้งๆ ต่อเนื่อง จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่รับรส ผื่น ท้องเสีย ตาแดง

การติดเชื้อ VS การป่วยเป็นโรค

เมื่อร่างกายได้รับเชื้อ เราอาจติดเชื้อ หรือ ไม่ติดเชื้อก็ได้ ขึ้นกับหลายปัจจัย เช่น ชนิดของเชื้อ (สายพันธุ์) ปริมาณเชื้อ และระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย และเมื่อมีการติดเชื้อเกิดขึ้น เราอาจติดเชื้อโดยไม่มีอาการ มีอาการน้อย หรือมีอาการรุนแรงจนเสียชีวิตก็ได้

ดังนั้น อาจแบ่งความเสี่ยงต่อโรคโควิด-19 ได้เป็น 2 กลุ่ม เพื่อให้เข้าใจง่ายคือ

1. กลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ

คือประชาชนกลุ่มที่มีโอกาสสัมผัสเชื้อได้มาก เช่น บุคคลที่เดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยง บุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรด่านหน้าในการควบคุมโรค บุคคลที่มีอาชีพที่มีโอกาสสัมผัสคนจำนวนมาก หรืออยู่ในสถานที่แออัด

2. กลุ่มเสี่ยงต่ออาการเจ็บป่วยรุนแรงและเสียชีวิต

พบว่าผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคอ้วน โรคมะเร็ง โรคปอดเรื้อรัง และผู้ป่วยที่มีภาวะภูมิคุ้มกันต่ำอื่นๆ มักมีอาการรุนแรง และมีโอกาสเกิดอาการรุนแรงและเสียชีวิตมากกว่าประชากรกลุ่มอื่นๆ เมื่อได้รับเชื้อโควิด-19

รู้จักวัคซีนโควิด

วัคซีน เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนพาสังคมไทยออกจากวิกฤติโควิด-19
วัคซีนคือสารชีววัตถุที่สามารถกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อโรคโดยทำงานเสมือนเป็น “คู่ซ้อม”
ให้ร่างกายได้ฝึกฝนกลไกการป้องกันโรคตามธรรมชาติให้รู้จักและมีความพร้อมในการต่อสู้
กับเชื้อโรคจริง

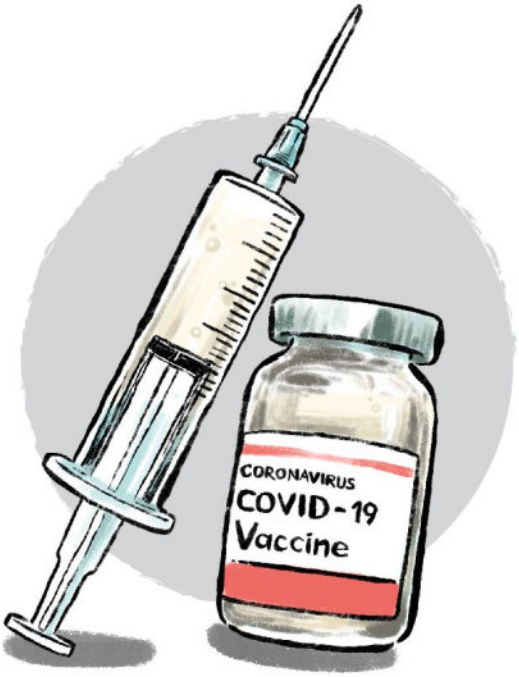

วัคซีนอาจผลิตมาจาก

1. **เชื้อโรคที่ถูกทำให้อ่อนฤทธิ์ หรือเชื้อโรคที่ตายแล้ว**
2. **บางส่วนของเชื้อโรค หรือ โปรตีนสังเคราะห์** ที่มีลักษณะคล้ายกับบางส่วนของเชื้อโรค
3. **สารพันธุกรรมบางส่วนของเชื้อโรค**
4. **การตัดต่อพันธุกรรมของเชื้อก่อโรค เข้าไปในไวรัสชนิดอื่น**

โดยที่วัคซีนทุกชนิด ไม่สามารถก่อโรคได้

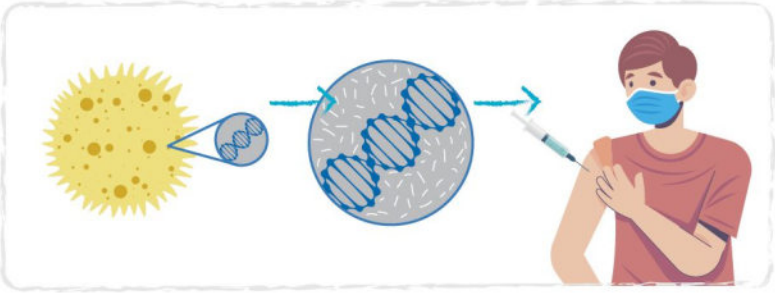

นอกเหนือจากสารชีววัตถุที่กระตุ้นภูมิคุ้มกันแล้ว
ในวัคซีนยังมีสารประกอบอื่น เพื่อเพิ่มความ
คงตัว หรือเพิ่มประสิทธิภาพของวัคซีน

ชนิดของวัคซีนโควิด

วัคซีนโรคโควิด-19 มีหลายชนิด ข้อมูลปัจจุบัน (26 เมษายน 2564) มีวัคซีน 13 ชนิด ที่มีผลการทดสอบประสิทธิภาพในมนุษย์ระยะที่ 3 หรืออยู่ระหว่างการทดสอบในมนุษย์ระยะที่ 3 และมีการอนุญาตให้ใช้ในกรณีฉุกเฉิน (EUA) ในบางประเทศแล้ว ได้แก่

1. **วัคซีนที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิต** เช่น วัคซีนของบริษัท AstraZeneca ,วัคซีนของบริษัท Pfizer-BioNTech, วัคซีนของบริษัท Moderna, วัคซีนของบริษัท Johnson & Johnson, วัคซีนของสถาบัน Gamaleya, และวัคซีนของบริษัท CanSinoBio

2. **วัคซีนที่ใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมในการผลิต** ใช้กับวัคซีนหลายชนิดมาก่อน เช่น วัคซีนของบริษัท Sinovac, บริษัท Sinopharm-Beijing, บริษัท Sinopharm-Wuhan, บริษัท Bharat Biotech, สถาบัน Vector Institute, บริษัท Anhui Zhifei Longcom, สถาบัน Chumakov Center

วัคซีนโควิด-19 ทุกชนิดได้รับการรับรองว่ามีประสิทธิผลในการลด “การเจ็บป่วยรุนแรงและการเสียชีวิต” และยังสามารถป้องกันการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรงจากการติดเชื้อโควิด-19 ได้อีกด้วย แม้ว่าปัจจุบัน จากข้อมูลการศึกษาต่างๆ จะแสดงว่า ผู้รับวัคซีนแล้วยังมีโอกาสติดเชื้อได้ก็ตาม แต่เราจะสังเกตได้ว่า ภายหลังจากนำวัคซีนไปใช้จริงในประชากรหลายร้อยล้านคนทั่วโลก จะเห็นว่าในหลายประเทศสามารถควบคุมการระบาดได้และมีแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยเริ่มคงที่และลดลง ซึ่งทำให้มีความหวังว่าวัคซีนอาจช่วยลด “โอกาสการติดเชื้อและแพร่เชื้อ” ในสังคมได้

นอกจากคุณสมบัติของวัคซีนแต่ละชนิดที่ต่างกัน การบริหารจัดการวัคซีนแต่ละชนิดก็แตกต่างกัน เช่น อุณหภูมิที่เก็บรักษา จำนวนเข็มที่ต้องฉีด (โดยส่วนใหญ่ต้องฉีด 2 เข็ม) หรือระยะเวลาระหว่างการฉีดแต่ละเข็ม ทั้งนี้จากข้อมูลในปัจจุบัน การฉีดวัคซีนเข็มที่ 1 และเข็มที่ 2 ต้องใช้วัคซีนชนิดเดียวกัน

วัคซีนทำงานอย่างไร

กลไกธรรมชาติของร่างกายเมื่อได้รับเชื้อก่อโรคจะสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อต่อสู้กับเชื้อโรคนั้นๆ และระบบภูมิคุ้มกันจะสามารถจดจำเชื้อโรคนั้นได้ ดังนั้น เมื่อร่างกายได้รับเชื้ออีกในอนาคต ร่างกายที่ได้จดจำเชื้อโรคจะสร้างภูมิคุ้มกันมาต่อสู้กับเชื้อโรคได้ในเวลาอันรวดเร็วและทันท่วงที วัคซีนโควิด-19 มีการพัฒนาเพื่อจำลองกระบวนการของร่างกายเวลาติดเชื้อโควิด-19 โดยการใช้เชื้อโควิด-19 ที่ถูกทำให้หมดฤทธิ์ หรือใช้ส่วนของเชื้อไวรัส หรือสารสังเคราะห์ ซึ่งไม่สามารถก่อโรคในร่างกายแก่ผู้รับวัคซีน แต่ยังมีคุณสมบัติในการกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ต่างไปจากการติดเชื้อโรคจริง

การทำงานของวัคซีนโควิด-19

1.

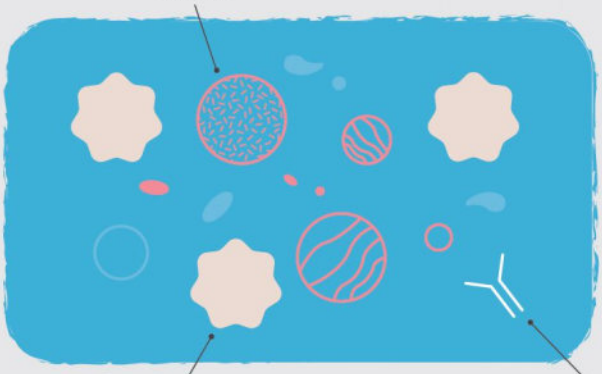

หลังจากได้รับวัคซีน
ระบบภูมิคุ้มกันจะเริ่มทำงาน

2.

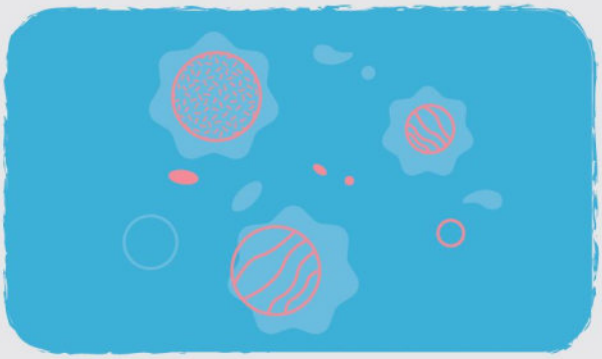

เม็ดเลือดขาวจะเข้าไปจับเชื้อโรค
ที่บุกรุกเข้ามา และทำการจดจำไว้

3.

เม็ดเลือดขาวผลิตสารภูมิคุ้มกัน (แอนติบอดี) ขึ้นมาต่อสู้กับเชื้อโรคนั้น

สารภูมิคุ้มกัน (แอนติบอดี)

4.

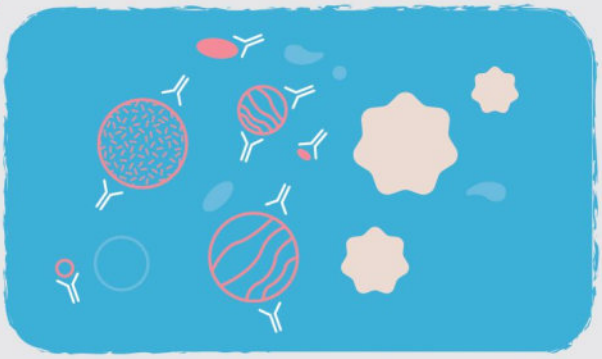

หากภายหลังคุณได้รับเชื้อ ระบบภูมิคุ้มกันซึ่งได้จดจำเชื้อโรคนั้นไว้แล้ว จะสามารถหาวิธีต่อสู้กับเชื้อโรคนั้นได้อย่างรวดเร็วก่อนที่คุณจะป่วย

วัคซีนโควิด-19 ส่วนใหญ่ต้องฉีด 2 ครั้ง เพื่อกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เพียงพอและอยู่นาน โดยเว้นระยะระหว่างเข็มแตกต่างกัน ซึ่งมักเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 2 สัปดาห์ถึง 3 เดือน ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องฉีดวัคซีนครบ 2 เข็มในระยะห่างที่เหมาะสม ถึงจะมั่นใจว่า ร่างกายมีภูมิคุ้มกันเพียงพอป้องกันโรคได้

แม้วัคซีนจะถูกฉีดเป็นรายคน แต่ก็มีประโยชน์ในการปกป้องคนใกล้ชิดที่มีความเสี่ยงต่อการป่วยรุนแรงได้อีกด้วยในภาพรวม วัคซีนโควิด-19 เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการปัญหาโควิด-19 ทั้งการลดความสูญเสียจากการเจ็บป่วยรุนแรงและการเสียชีวิต ลดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และในอนาคตอันใกล้มีความเป็นไปได้ที่เราอาจจะมีข้อมูลมากเพียงพอที่แสดงให้เห็นว่า การฉีดวัคซีนโควิด-19 จะช่วยลดการติดเชื้อและแพร่กระจายโรคในสังคมได้

7

วัคซีนต่างชนิดมีประสิทธิภาพ และความปลอดภัยต่างกันหรือไม่

ปัจจุบันมีวัคซีนที่ได้รับการรับรองโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของประเทศไทย 3 ชนิด (ข้อมูล ณ วันที่ 24 เม.ย. 2564) ได้แก่ วัคซีนจากบริษัท AstraZeneca วัคซีนจากบริษัท Sinovac และวัคซีนจากบริษัท Johnson & Johnson ซึ่งวัคซีนทั้ง 3 ชนิดล้วนมีประสิทธิภาพและคุณสมบัติตามมาตรฐานขององค์การอนามัยโลก สามารถป้องกันการติดเชื้อรุนแรงได้ 100% อย่างไรก็ตามประสิทธิผลที่ได้จากการทดสอบวัคซีนจะมีค่าสูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากการทดสอบวัคซีนเป็นการดำเนินการภายใต้บริบทที่มีการควบคุมดูแลเป็นอย่างดี ต่างจากสถานการณ์การให้วัคซีนจริง ซึ่งประสิทธิผลของการป้องกันโรคขึ้นกับหลายปัจจัย ตั้งแต่ การเก็บรักษาวัคซีน เทคนิคการฉีดที่ถูกต้อง รวมถึงการตอบสนองทางภูมิคุ้มกันที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

วัคซีนแต่ละชนิดมีผลการวิจัยด้านประสิทธิภาพแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้นอกจากมาจากตัววัคซีนเอง ยังเป็นผลจากระเบียบวิธีวิจัยที่ออกแบบมาแตกต่างกันของแต่ละบริษัทอีกด้วย เช่น การวัดผลของวัคซีนในการป้องกันการเจ็บป่วยจากโรคโควิด-19 ในระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน (กลุ่มอายุ) หรือการทดสอบวัคซีนในพื้นที่ที่มีอุบัติการณ์โรคต่างกัน รวมทั้งการเกิดการกลายพันธุ์ในหลายพื้นที่ ดังนั้นการแปลผลเพื่อพิจารณานำวัคซีนมาใช้จึงไม่สามารถพิจารณาเพียงตัวเลขประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียวต้องวิเคราะห์บริบทแวดล้อมและระเบียบวิธีวิจัยด้วย

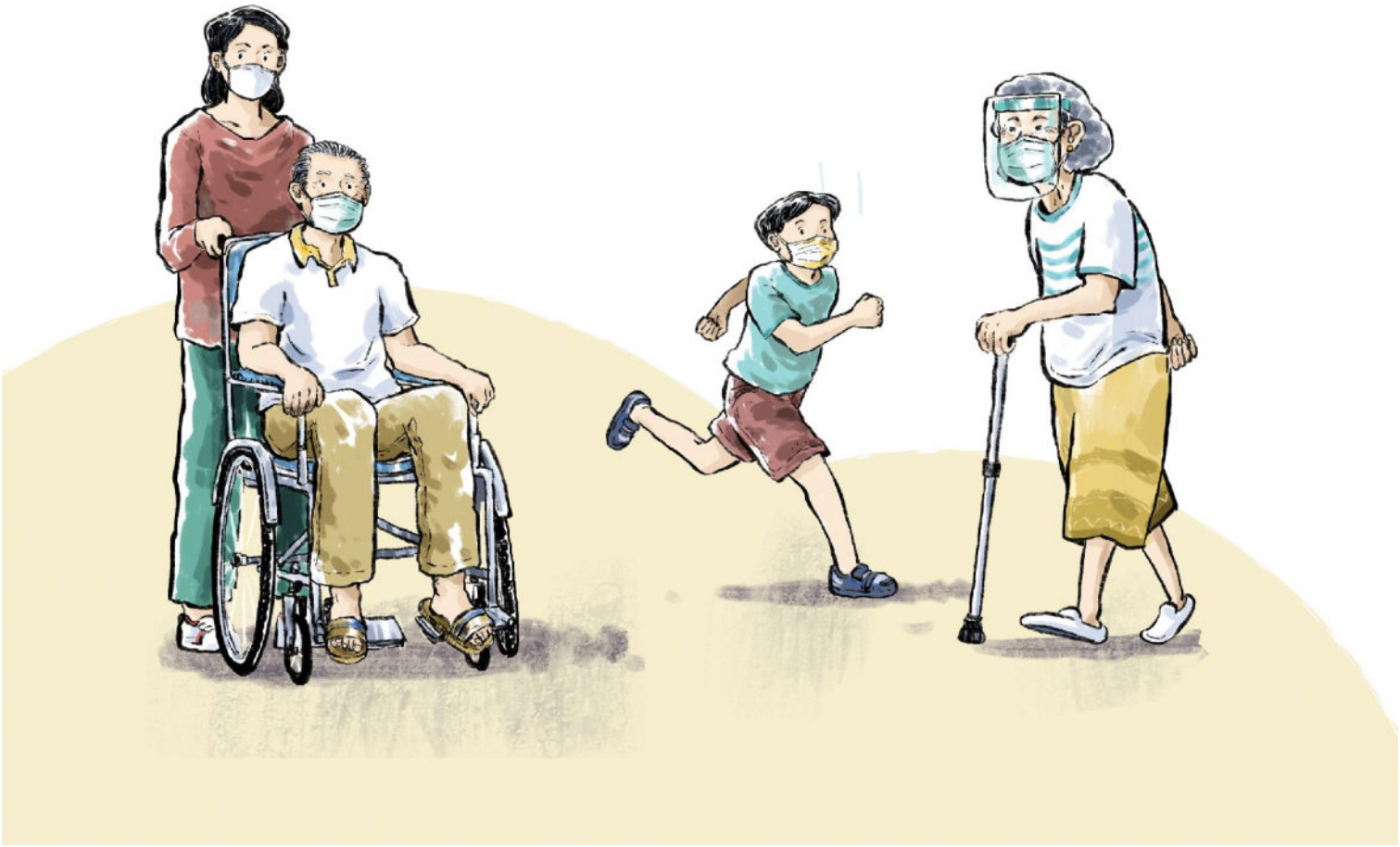

นับถึงตอนนี้ มีการใช้วัคซีนมากกว่า 1,000 ล้านโดสทั่วโลก

• ข้อมูล ณ วันที่ 24 เม.ย. 2564

นอกจากประสิทธิภาพแล้ว ประเด็นความปลอดภัยก็เป็นประเด็นที่สำคัญในการพิจารณานำวัคซีนมาใช้ แม้ว่าวัคซีนโควิด-19 จะถูกพัฒนาในเวลารวดเร็วกว่าวัคซีนชนิดอื่นที่ใช้เวลาเฉลี่ย 10 ปี แต่กระบวนการติดตามความปลอดภัยก็ไม่ได้มีข้อยกเว้นหรือย่อหย่อน อีกทั้งนับถึงตอนนี้มีการใช้วัคซีนมากกว่า 1,000 ล้านโดสทั่วโลก (24 เม.ย. 2564) มีรายงานการเจ็บป่วยรุนแรงที่มีสาเหตุโดยตรงจากวัคซีนน้อยมาก

สำหรับวัคซีนที่นำมาใช้ในประเทศไทยทั้งสองชนิด มีข้อมูลความปลอดภัยที่ดี อาการไม่พึงประสงค์ส่วนใหญ่เป็นอาการเฉพาะที่และหายได้เอง ปัจจุบันยังไม่มีรายงานอาการไม่พึงประสงค์รุนแรงในอัตราที่สูงกว่าวัคซีนชนิดอื่นที่ใช้อยู่ทั่วไป

การพัฒนาวัคซีนโควิด-19 ใช้ระยะเวลาที่เร่งด่วน แต่ยังคงยึดหลักเกณฑ์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ทำให้ผู้พัฒนาวัคซีนส่วนใหญ่อาจไม่ได้ทำการวิจัยในบางกลุ่มประชากรอย่างเพียงพอ เนื่องจากเป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีตั้งครรภ์และให้นมบุตร ทำให้ยังมีข้อมูลด้านความปลอดภัยในประชากรเหล่านี้จำกัด ในเบื้องต้นจึงกำหนดให้ฉีดวัคซีนในประชากรที่มีข้อมูลเพียงพอก่อน และรอข้อมูลการวิจัยเพิ่มเติมในกลุ่มประชากรเปราะบาง เพื่อความมั่นใจว่า วัคซีนมีประสิทธิภาพและความปลอดภัย จึงค่อยขยายกลุ่มเป้าหมาย

9

ฉีดวัคซีนแล้ว ยังมีโอกาสติดเชื้อและแพร่เชื้อ

ตามหลักการควบคุมโรค วัคซีนที่ดีที่สุดคือ วัคซีนที่สามารถป้องกันความสูญเสียทางสุขภาพจากการติดเชื้อตั้งแต่ลดโอกาสติดเชื้อ การเจ็บป่วย การเสียชีวิตของผู้ได้รับวัคซีน และลดโอกาสการแพร่กระจายเชื้อจากผู้ได้รับวัคซีนไปยังบุคคลอื่น ในปัจจุบันข้อมูลการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพของวัคซีนโควิด-19 ยังมีจำกัด โดยการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ความสามารถใน “การลดโอกาสการเจ็บป่วยและเสียชีวิต”เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม เริ่มมีการศึกษาผลของวัคซีนในการลดการติดเชื้อและการแพร่เชื้อทยอยเผยแพร่ออกมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงประสิทธิภาพต่อเชื้อกลายพันธุ์ อีกไม่นานนี้ เราอาจได้ทราบว่า วัคซีนสามารถลดการติดเชื้อและการแพร่เชื้อได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะนำไปสู่ความหวังสำคัญคือ การเปิดประเทศอีกครั้ง จากข้อมูลปัจจุบันสรุปได้ว่า ผู้ถูกฉีดวัคซีนยังมีโอกาสรับเชื้อ มีโอกาสป่วย และมีโอกาสแพร่เชื้อไปยังคนอื่นๆ ได้ ขณะที่ยังมีคนอีกส่วนหนึ่งในสังคมที่ยังไม่สามารถรับวัคซีนได้ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ทุกคนไม่ว่าจะได้รับวัคซีนแล้วหรือไม่ จะยังต้องคงมาตรการควบคุมป้องกันโรคโควิด-19 ต่อไป ทั้งการสวมหน้ากาก รักษาระยะห่างและหมั่นล้างมือ ซึ่งจะช่วยป้องกันโรคติดต่อทางเดินหายใจอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น ไข้หวัดใหญ่ และวัณโรค

การรับรองประสิทธิภาพ คุณภาพ และความปลอดภัยของวัคซีน

> **วัคซีนโควิด-19 ต้องได้รับการทดสอบอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การทดสอบในห้องปฏิบัติการ การทดสอบในสัตว์ทดลอง รวมถึงการทดสอบในมนุษย์ทั้ง 3 ระยะ**

วัคซีนโควิด-19 ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ทุกชนิด จะต้องผ่านเกณฑ์ผลิตภัณฑ์เป้าหมายขององค์การอนามัยโลก (WHO) และวัคซีนที่จะใช้ในประเทศไทยผ่านการรับรองโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา โดยต้องผ่านการทดสอบอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การทดสอบในห้องปฏิบัติการ การทดสอบในสัตว์ทดลอง รวมถึงการทดสอบในมนุษย์ทั้งสามระยะ

เพื่อสร้างความมั่นใจเรื่องการกระตุ้นภูมิคุ้มกัน การปรับตารางการให้วัคซีนที่เหมาะสม ประสิทธิภาพในการป้องกันโรค และสร้างความมั่นใจเรื่องความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะพิจารณาผลการวิจัยทดสอบตามมาตรฐานสากลอย่างเคร่งครัด รวมถึงการพิจารณากระบวนการผลิต สถานที่ผลิตวัคซีนและการตรวจคุณภาพวัคซีน เพื่อรับรองรุ่นการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญอิสระจากภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัคซีนในหลายสาขาก่อนพิจารณาขึ้นทะเบียนอนุญาตให้นำมาใช้ในประเทศได้ เมื่อมีการใช้ในประเทศแล้วกระทรวงสาธารณสุขยังต้องทำหน้าที่กำกับดูแลความถูกต้องในการขนส่งและเก็บรักษาวัคซีน การฉีดวัคซีนให้ถูกต้อง การติดตามข้อมูลความปลอดภัยและอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการได้รับวัคซีน แม้ว่าในปัจจุบันการรับรองให้ใช้วัคซีนจะเป็นแบบมีเงื่อนไขในภาวะฉุกเฉิน รัฐบาลก็ดำเนินการจัดหา และบริหารจัดการวัคซีนโควิด-19 อย่างรอบคอบ แข่งกับเวลาแต่ยังต้องยึดหลักมาตรฐานความปลอดภัยและประโยชน์ต่อประชาชนเป็นสำคัญ

ใครควรได้รับวัคซีน

รัฐบาลไทยมีนโยบายจัดสรรวัคซีนให้ทุกคนในประเทศไทย บนพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชน หลักจริยธรรมและความเท่าเทียมตามความสมัครใจ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

อย่างไรก็ตามในระยะเริ่มต้นวัคซีนยังมีปริมาณจำกัด ประเทศไทยจึงมีแนวทางการจัดสรรวัคซีน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานนานาชาติ คือการจัดสรรวัคซีนตามวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ

1. **เพื่อรักษาระบบสุขภาพให้ดำเนินไปได้**
   โดยพิจารณาให้วัคซีนแก่บุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรด่านหน้าในการควบคุมโรค

2. **เพื่อลดอัตราป่วยรุนแรงและเสียชีวิต ซึ่งจะให้วัคซีนแก่ประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรงและเสียชีวิต**
   เช่น ผู้สูงอายุ และกลุ่มที่มีโรคเรื้อรังประจำตัวเจ็ดโรค ได้แก่ เบาหวาน หลอดเลือดหัวใจ โรคอ้วน (มีน้ำหนักเกิน 100 กิโลกรัม หรือมีดัชนีมวลกายมากกว่า 35 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) โรคหลอดเลือดสมอง ทางเดินหายใจเรื้อรัง ปอดอุดกั้น และโรคไตวายเรื้อรัง

หลังจากนี้คาดว่าในไตรมาสที่ 3 และ 4 จะมีวัคซีนเพียงพอ จนสามารถขยายการฉีดวัคซีน แก่ประชากรกลุ่มต่างๆ ให้ครบถ้วนตามลำดับต่อไป

ใครไม่สามารถรับวัคซีนได้

ในปัจจุบัน ประเทศไทยรับรองวัคซีน 3 ชนิด ได้แก่ วัคซีนจากบริษัท AstraZeneca วัคซีนจากบริษัท Sinovac และวัคซีนจากบริษัท Johnson & Johnson วัคซีนทั้งสามชนิดมีข้อห้ามใช้ในบุคคลที่มีอาการแพ้วัคซีนโควิด-19

เนื่องจากวัคซีนโควิด-19 พัฒนาขึ้นมาในเวลาจำกัด ทำให้ยังขาดข้อมูลประสิทธิภาพและความปลอดภัยในประชากรบางกลุ่ม เช่น กลุ่มอายุน้อยกว่า 18 ปี กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยภูมิคุ้มกันบกพร่อง กลุ่มสตรีมีครรภ์และให้นมบุตร ซึ่งในประชากรกลุ่มนี้ ควรรับวัคซีนเมื่อพิจารณาร่วมกับแพทย์ที่ดูแลแล้วว่ามีประโยชน์มากกว่าความเสี่ยง

ใครก็ตามที่มีไข้สูงในวันนัดหมายฉีดวัคซีน ควรเลื่อนการฉีดวัคซีนไปก่อน อย่างไรก็ตาม หากมีไข้ต่ำๆ หรือ เจ็บป่วยเล็กน้อย ไม่ควรเลื่อนฉีดวัคซีน สำหรับผู้มีโรคประจำตัว มีประวัติภูมิแพ้ หรือมีปัญหาภูมิคุ้มกันบกพร่อง ควรแจ้งบุคลากรการแพทย์ก่อนฉีดวัคซีน และขอคำแนะนำที่เหมาะสม

อาการไม่พึงประสงค์ หลังการฉีดวัคซีน

อาการไม่พึงประสงค์หลังการฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็นเรื่องที่พบได้ทั่วไป และไม่ได้นอกเหนือความคาดหมาย อาการไม่พึงประสงค์ส่วนใหญ่ มักไม่รุนแรงและหายได้เองในระยะเวลาไม่นาน เช่น อาการไข้ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตามตัว อ่อนเพลีย บวม แดงร้อน บริเวณที่ฉีด ซึ่งอาการเหล่านี้ อาจทำให้รู้สึกไม่สบายตัวบ้าง แต่หากมองอีกมุมหนึ่ง อาการเหล่านี้มักเป็นสัญญาณแสดงว่า ร่างกายกำลังถูกวัคซีนกระตุ้นให้สร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต

คนทั่วไปมักเข้าใจผิดและเรียก “อาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการได้รับวัคซีน” ว่า “อาการแพ้วัคซีน” ซึ่งสำหรับทางการแพทย์นั้น อาการแพ้วัคซีนเกิดจากการที่ร่างกายตอบสนองทางภูมิคุ้มกันต่อวัคซีนมากกว่าปกติ ซึ่งนับได้ว่าอาการแพ้เป็นส่วนหนึ่งของอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการได้รับวัคซีน

วัคซีนแต่ละชนิดมีโอกาสเกิดอาการไม่พึงประสงค์ต่างกัน แต่วัคซีนที่ได้รับการรับรองและขึ้นทะเบียนแล้ว ถือว่าผ่านการพิสูจน์ว่า มีประโยชน์มากกว่าโทษ และไม่ก่อผลข้างเคียงรุนแรง หรือหากพบผลข้างเคียงรุนแรงจะพบในอัตราที่ต่ำมาก โดยอาการไม่พึงประสงค์หลังการรับวัคซีนอาจ “เกิดจากวัคซีนโดยตรง” หรืออาจ “ไม่เกี่ยวข้องกับวัคซีนโดยตรง” ก็ได้

อาการที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัคซีนโดยตรง ได้แก่ อาการทางจิตใจที่มักพบในกลุ่มผู้รับวัคซีนที่มีความเครียด ความกลัว และความกังวล หรือ อาการเจ็บป่วยที่เกิดพ้องพอดีกับการฉีดวัคซีน เช่นการเสียชีวิตจากโรคประจำตัวของผู้สูงอายุหลังการได้รับวัคซีน
ผลข้างเคียงเหล่านี้อาจสร้างความวิตกกังวลแก่สังคมวงกว้างได้
หากไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง

อาการข้างเคียงรุนแรงจากการแพ้วัคซีนนั้น อาจเกิดได้ แต่น้อยมาก โดยเฉพาะการแพ้อย่างรุนแรงพบน้อยกว่า 5 ในหนึ่งล้านเหตุการณ์

• ข้อมูล ณ วันที่ 20 เม.ย. 2564

ส่วนอาการไม่พึงประสงค์ร้ายแรงจากการได้รับวัคซีนนั้น สามารถเกิดได้ แต่พบน้อยมาก โดยเฉพาะการแพ้อย่างรุนแรง หรือที่ในทางการแพทย์เรียกว่าการแพ้ชนิดแอนาฟิแล็กซิส ซึ่งข้อมูลในปัจจุบันพบน้อยกว่า 5 ในหนึ่งล้านเหตุการณ์ โดยอาการแพ้วัคซีนที่พบ ได้แก่ การมีผื่นขึ้น ลมพิษ คันบวมที่ใบหน้า ปากหรือลำคอ หายใจติดขัด ความดันโลหิตต่ำ คลื่นไส้ ปวดท้อง มักพบภายหลังการฉีดวัคซีนในช่วง 30 นาทีแรก ดังนั้นการพักสังเกตอาการอย่างน้อย 30 นาทีหลังได้รับวัคซีนจึงจำเป็น อย่างไรก็ตาม นอกจากประวัติการแพ้วัคซีนชนิดนั้นโดยตรง เป็นการยากที่จะคาดคะเนว่าผู้ได้รับวัคซีนรายใดจะมีอาการข้างเคียงแบบรุนแรง ดังนั้นตามมาตรฐานทางการแพทย์ จึงต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ไว้เต็มที่ เพื่อรักษาอาการแพ้ได้ทันท่วงที

นอกจากอาการแพ้วัคซีนแล้ว การรับวัคซีนยังอาจจะเกี่ยวข้องกับปัญหาการเกิดลิ่มเลือด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงแต่พบได้น้อยมาก รัฐบาลไทยมีความพร้อมในการเฝ้าระวังผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น และมีระบบรองรับและช่วยเหลือหากเกิดอาการอันไม่พึงประสงค์

การให้บริการวัคซีน

คนไทยทุกคนมีสิทธิได้รับบริการวัคซีนโควิด-19 ตามความสมัครใจ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

8 ขั้นตอนดูแลความปลอดภัยผู้เข้ารับบริการฉีดวัคซีน

1. ลงทะเบียนรับบริการ
2. ชั่งน้ำหนัก วัดความดันโลหิต
3. คัดกรอง ซักประวัติ
4. รอฉีดวัคซีน ซึ่งจะมีการให้ความรู้ความเข้าใจอีกครั้งก่อนรับวัคซีน
5. รับการฉีดวัคซีน โดยเป็นการฉีดเข้ากล้ามเนื้อ
6. พักรอสังเกตอาการ 30 นาที ซึ่งจะมีการจัดห้องปฐมพยาบาล โดยมีบุคลากรทางการแพทย์และอุปกรณ์ช่วยชีวิตพร้อมดูแล
7. ตรวจสอบอาการก่อนกลับบ้าน รับคำแนะนำ และเอกสารให้ความรู้
8. ติดตามข้อมูลและทำการสื่อสารผ่านไลน์ “หมอพร้อม”

ประโยชน์ของไลน์ “หมอพร้อม”

- ตรวจสอบกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับวัคซีน กำหนดนัดหมายประเมินความเสี่ยง การเลือกโรงพยาบาล เลือกเวลาที่จะไปรับวัคซีน
- ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับวัคซีน เช่น อาการไม่พึงประสงค์ แนวทางการดูแลตนเอง และข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 เช่น สถานการณ์การติดเชื้อ หน่วยบริการตรวจโควิด
- ช่วยติดตามผลข้างเคียงหลังการฉีดวัคซีน 1 วัน, 7 วัน และ 30 วัน และแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีนที่ได้รับ
- การแจ้งเตือนรับวัคซีนเข็มที่ 2 ทั้งนี้จะได้รับใบยืนยันการฉีดวัคซีนโควิด-19 เมื่อฉีดวัคซีนครบ 2 เข็ม

สแกน
“หมอพร้อม” ที่นี่

ข้อปฏิบัติก่อน-ระหว่าง-และหลัง การรับวัคซีน

> **ทุกคนต้องสวมหน้ากาก รักษาระยะห่าง และล้างมือทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการฉีดวัคซีน**

หากเป็นไปได้ ผู้ไปรับวัคซีนควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีน และขั้นตอนการรับบริการให้เข้าใจ หากมีข้อสงสัยให้ปรึกษาสถานบริการหรือบุคลากรสุขภาพ หรือโทรศัพท์ 1422 เมื่อถึงวันนัดหมาย ควรไปถึงสถานที่ฉีดก่อนเวลา เตรียมเอกสารหรือข้อมูลเพื่อยืนยันตัวบุคคล ข้อมูลสุขภาพ ลงทะเบียนผ่านไลน์ “หมอพร้อม” ในโทรศัพท์มือถือ เผื่อเวลาอย่างน้อย 30 นาทีหลังการฉีดเพื่อเฝ้าระวังอาการข้างเคียง

หลังได้รับวัคซีนควรเฝ้าระวังอาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น หากมีไข้ หรือปวดศีรษะ ให้รับประทานยาแก้ปวด และหากมีอาการผิดปกติอื่นๆ ที่ไม่แน่ใจ เช่น มีผื่นลมพิษ ไข้สูงมาก หน้ามืด เป็นลม แขนขาอ่อนแรง เจ็บหน้าอก ให้ปรึกษาบุคลากรสุขภาพ หรือโทรศัพท์ 1422 และรีบไปพบแพทย์ หรือ โทร 1669

หลังจากได้วัคซีนเข็มแรกควรเตรียมตัวสำหรับการนัดหมายฉีดวัคซีนเข็มที่สอง

ทั้งนี้ ทุกคนยังคงต้องสวมหน้ากาก รักษาระยะห่าง และล้างมือทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการฉีดวัคซีน

คลายความสงสัยเรื่องวัคซีน

ต้องฉีดวัคซีนคนในประเทศมากแค่ไหนถึงจะควบคุมโรคได้

ควรฉีดวัคซีนให้คนจำนวนมากจนเกิดปรากฏการณ์ภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity) กล่าวคือ ในสังคมนั้นมีประชากรที่มีภูมิคุ้มกันโรคจำนวนมากพอ หากมีผู้ติดเชื้อเข้ามาในชุมชน จะไม่สามารถแพร่กระจายโรคได้ แม้โรคอุบัติใหม่อย่างโควิด-19 ยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่า ต้องฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมประชากรมากน้อยเท่าใด สังคมจึงจะเกิดภูมิคุ้มกันหมู่ แต่การร่วมมือร่วมใจรับวัคซีนให้มากที่สุด เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาการระบาดในประเทศได้ และลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม

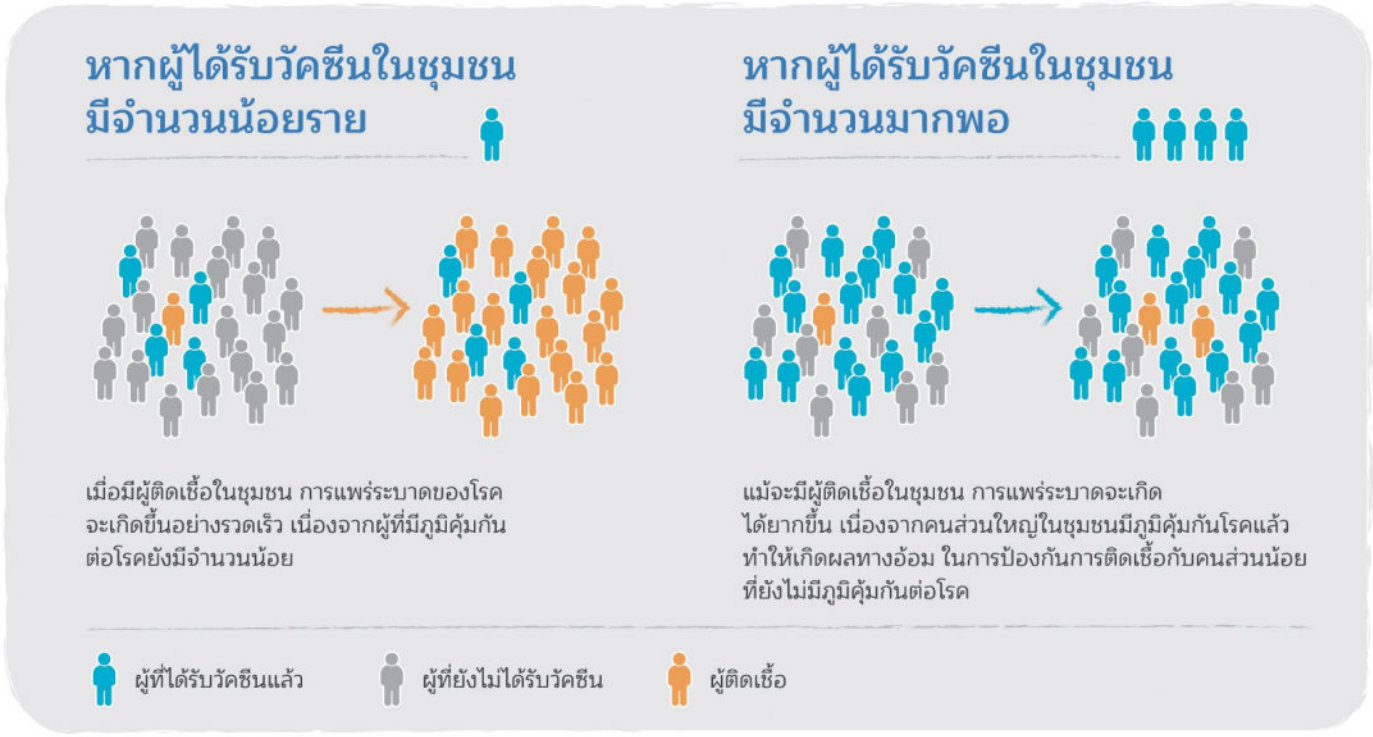

วัคซีนที่ประเทศไทยใช้ยังไม่สิ้นสุดการทดลอง จริงไหม

- วัคซีนโควิด-19 ที่ได้รับการรับรองและขึ้นทะเบียนได้ผ่านการวิจัยทดสอบครบทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทดลองในมนุษย์ทั้งสามระยะ อย่างไรก็ตามผู้ผลิตและรัฐบาลยังจำเป็นต้องเก็บข้อมูลทั้งด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัยของวัคซีนโควิด-19 ต่อไป เช่นเดียวกับวัคซีนและผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่นๆ อย่างน้อยต้องมีข้อมูลเบื้องต้นครบ 1 ปี เพื่อขึ้นทะเบียนและต้องมีการติดตามความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องภายหลังผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด

- ประเทศไทยมีระบบเฝ้าระวังการกลายพันธุ์ร่วมกับหลายสถาบันเพื่อคัดกรอง Variant of Concern ที่จะมีผลกระทบต่อการควบคุมโรคและประสิทธิภาพของวัคซีน ตลอดจนความรุนแรงของโรค

วัคซีนจะป้องกันเชื้อโควิดที่กลายพันธุ์ได้หรือไม่

- การกลายพันธุ์ของไวรัสเป็นเรื่องปกติและเกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น สายพันธุ์แอฟริกาใต้ สายพันธุ์อังกฤษ โดยไวรัสที่มีการกลายพันธุ์ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะแพร่กระจายได้รวดเร็วมากขึ้น และกำลังอยู่ระหว่างการศึกษาถึงผลกระทบต่อประสิทธิภาพของวัคซีน อย่างไรก็ตาม คณะผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลก ยังคงแนะนำให้มีการฉีดวัคซีนต่อไปในประเทศที่พบว่ามีไวรัสป่วยรุนแรงสายพันธุ์แอฟริกาใต้ เนื่องจากพบว่าวัคซีนยังมีประโยชน์ในการป้องกันการป่วยรุนแรง
- ประเทศไทยมีระบบเฝ้าระวังการกลายพันธุ์ร่วมกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยมีองค์การอนามัยโลกเป็นแกนกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อเฝ้าระวังและคัดกรอง Variant of Concern ที่จะมีผลกระทบต่อการควบคุมโรคและประสิทธิภาพของวัคซีน ตลอดจนความรุนแรงของโรค

วัคซีนที่นำเข้ากับวัคซีนที่ผลิตในไทยมีคุณภาพเท่าเทียมกันหรือไม่

มีคุณภาพเท่าเทียมกัน โดยวัคซีนที่ผลิตในประเทศไทยโดยบริษัท Siam Bioscience ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัท AstraZeneca เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตวัคซีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยบริษัท AstraZeneca มีกระบวนการพิจารณาศักยภาพของห้องปฏิบัติการ บุคลากร และอุปกรณ์ ตลอดจนกระบวนการผลิตในโรงงานอย่างเคร่งครัด เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตระดับนานาชาติ เช่นเดียวกับการผลิตในต่างประเทศ

วัคซีนโควิดเป็นฮาลาลหรือไม่

- ผู้ผลิตวัคซีน AstraZeneca, Pfizer-BioNTech และ Moderna ยืนยันว่า วัคซีนไม่ได้มีส่วนผสมใดจากผลิตภัณฑ์ที่มีสัตว์เป็นองค์ประกอบและไม่มีเจลาตินจากสุกร ในขณะที่องค์กรศาสนาอิสลามสูงสุดของประเทศอินโดนีเซียรับรองวัคซีน Sinovac ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ฮาลาล เช่นเดียวกับสมาคมแพทย์อิสลามแห่งสหราชอาณาจักร (British Islamic Medical Association ที่ให้การรับรองวัคซีนโควิด-19

วัคซีนจะช่วยป้องกันโควิดไปได้นานแค่ไหน ต้องฉีดกระตุ้นเมื่อไหร่

- เนื่องจากเป็นวัคซีนใหม่ที่มีการใช้ไม่นาน องค์ความรู้ในปัจจุบันยังไม่ทราบว่า ภูมิคุ้มกันที่ถูกกระตุ้นโดยวัคซีนโควิด-19 จะอยู่ในร่างกายได้นานเท่าใด จึงยังไม่สามารถตอบได้ว่า ควรมีการฉีดกระตุ้นอีกเมื่อใด
- ในเบื้องต้นพบว่า การติดเชื้อตามธรรมชาติ มีภูมิคุ้มกันอยู่ได้นาน 6 ถึง 8 เดือน

NOTE

NOTE

สแกนฉบับดิจิทัล ฟรี ที่นี่ !

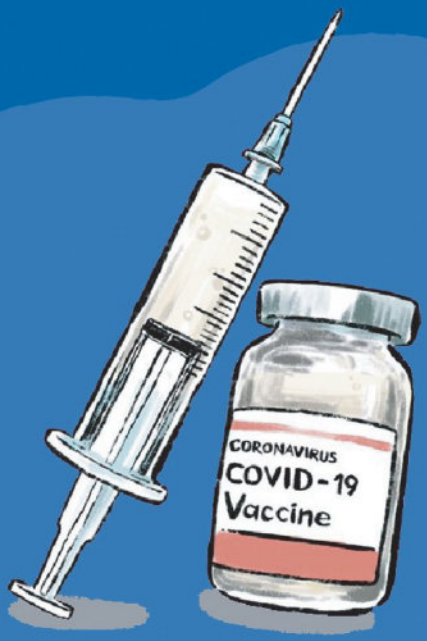

ไทยรู้สู้โควิด

IHPP Thailand

World Health Organization Thailand

unicef for every child

สสส